

9.3.2020

EOAK/5522/2019

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Mikko Sarja

LUOTTAMUKSENSUOJA YLEISESSÄ EDUNVALVONNASSA

OA arvioi edunvalvojan menettelyä päämiehen asunnossa olleen irtaimen käsittelyssä. Kante-
lun mukaan edunvalvoja ei ollut noudattanut päämiehen omaisen kanssa tehtyä sopimusta siitä,
että omaiselle annetaan mahdollisuus noutaa asunnossa ollut irtaimisto asunnon myymisen tul-
lessa ajankohtaiseksi.

Holhoustoimilaissa ei ole erikseen säädetty edunvalvojan yhteydenpidosta päämiehen läheisiin
eikä laki siten velvoita edunvalvojaa esimerkiksi ottamaan yhteyttä päämiehen läheisiin, kun
hän on oikeissa ryhtyä toimenpiteisiin päämiehensä taloudellisissa asioissa.

Salassapitovelvoite ei estä kaikkea yhteydenpitoa päämiehen omaisiin. Ottamalla yhteyttä lä-
heisiin voi olla mahdollista estää tai ainakin minimoida tilanteita, joissa edunvalvojan silmin ar-
vottomalta vaikuttava päämiehen henkilökohtainen irtain omaisuus joko hävitettäisiin tai joissa
se myynnin myötä ajautuisi sellaisille ulkopuolisille tahoille, joilla ei ole siihen erityistä tun-
nesidettä. Tällöin tulisi otetuksi huomioon perhe-elämän kunnioittaminen. Päämiehen omalla
kotinaan käyttämän asunnon myyminen on päämiehen kannalta hyvin merkittävä asia niin yk-
sityisyyden suojan kuin itsemääräämisoikeudenkin näkökulmasta ja omaan kotiin liittyy paljon
henkilöhistoriaa ja tunnearvoa. Asunnon tyhjentäminen on koti-irtaimiston korostuneesti henki-
lökohtaisesta luonteesta johtuen toimenpide, joka edellyttää edunvalvojalta erittäin tarkkaa har-
kintaa, jonka merkitys korostuu myös siksi, että irtaimen myyminen ei edellytä maistraatin lupaa
eikä siihen muutenkaan kohdistu ennakkovalvontaa.

OA onkin korostanut päämiehen kotiin kohdistuvien edunvalvojan toimenpiteiden merkitystä
muun muassa pitämällä asianmukaisena sitä, että edunvalvoja pyrki tekemään myös oma-
kohtaisia havaintoja kulloisenkin toimenpiteen kohteena olevasta asunnosta ja siellä olevista
tavaroista. Lisäksi on korostettu toimenpiteiden dokumentoinnin merkitystä.

Nyt esillä olevassa asiassa edunvalvontatoimisto oli hakenut päämiehelle Valtiokonttorilta kor-
vausta kaatopaikalle päätyneestä irtaimistosta. Hakemuksen mukaan edunvalvoja oli luvannut
ilmoittaa asunnon myynnistä ennen kaupan tekemistä päämiehen omaisille, mutta tämä oli jää-
nyt edunvalvojan kiireen ja unohtamisen vuoksi tekemättä ja irtain oli hävitetty. Valtiokonttori oli
maksanut korvauksen hakemuksen mukaisesti mutta hylännyt myöhemmin omaisten lisäkor-
vausvaatimukset ja vaatimukset kärsimyskorvauksesta, minkä vuoksi asiasta kanneltiin OA:lle.

OA totesi, että hallintolain 6 §:n sisältämästä luottamuksensuojaperiaatteesta seuraa, että mikäli
yleinen edunvalvoja on ennalta ilmoittanut aikovansa olla tai on sopinut olevansa omaisiin jos-
sakin asiassa yhteydessä, omaisille syntyy lähtökohtaisesti oikeutettu odotus siitä, että näin
myös tapahtuu. Yhteydenoton mahdollinen laiminlyöminen ei kuitenkaan sinänsä vaikuta edun-
valvojan kelpoisuuteen toimia päämiehensä asioissa.

Asiassa oli sinänsä riidatonta se, että yleinen edunvalvoja oli luvannut ilmoittaa asunnon myyn-
nistä päämiehen omaisille mutta ilmoitus oli jäänyt tekemättä myyntityhjennyksen yhteydessä
ja huoneistossa ollut irtain oli hävitetty.

Asiakirjoista ei ilmennyt, oliko, ja jos oli niin miten, edunvalvoja dokumentoinut yhtäältä asunnossa olleen irtaimen ja toisaalta omaisille antamansa lupauksen myymisestä ilmoittamisesta. OA korosti tällaisen dokumentoinnin merkitystä, koska sillä voidaan edesauttaa paitsi omaisille annettujen lupauksen toteutumista myös mahdollisten myöhempien irtainta koskevien erimielisyyksien ennaltaehkäisemistä. Toimenpiteidensä tarpeellisuutta arvioidessaan OA otti huomioon ensinnäkin sen, että virhe edunvalvojan menettelyssä oli jo myönnetty ja kyse oli mitä ilmeisimmin ollut inhimillisestä erehdyksestä, ja toiseksi sen, että asia oli jo ennen OA:lle tehtyä kantelua käsitelty kanteluasiana maistraatissa sekä kahteen otteeseen korvausasiana Valtio-konttorissa. Virheen toteaminen ja myöntäminen sekä korvauksen maksaminen olivat jo itsessään virheellisen menettelyn hyvittämisen muotoja.

Kyseenalaistamatta kantelijan kokemusta epäoikeudenmukaisuudesta OA arvioi, ettei hänen toimenpiteilleen ollut enää tarvetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Edellä esitettyjen yleisten näkökohtien johdosta ratkaisu lähetettiin kuitenkin asianomaiselle edunvalvontatoimistolle tiedoksi.